

DOĐU KARADENİZ BÖLGESİ'NDE GÜNEŞ DUASI

Prof. Dr. Necati DEMİR

Dođu Karadeniz Bölgesi, Türkiye'nin en fazla yağmur yağan bölgelerinden biridir. Yaz aylarında bile günlerce yağmur yağar, arkasından her tarafı sis kaplar. Yağmurlu ve sisli hava bazen haftalarca devam eder, güneş görünmez, insanları bunaltacak bir duruma getirir.

Maçkalı Ömer Kayaođlu'nun "Güneş Duası" ile ilgili kaleme aldığı şiiri, manzarayı iyi bir şekilde yansıtmaktadır:

Güneş Duası

*Dumandan çiseden bıktık
Güneş duasına çıktık
On verenden beş istedik
Tanrı'dan güneş istedik*

*Kurutalım ilafları
Yolu şaşır arasına
Git ıslat dedik yağmura
Su isteyen tarafları*

*"Artsın ekbilmesin" dedik
"Taşsın dökülmesin" dedik
Kazanları külekleri
Un koyduk kuymuk taşına
Çıktık güneş duasına
Duman örttü dilekleri¹*

---

¹ Mehmet Volkan Canalıođlu, *Gelenek ve Görenekleriyle Trabzon*, Trabzon 2001, s. 86-87.

Güneş duası, daha önce merhum Ahmet Caferoğlu tarafından Azerbaycan'da tespit edilmiş ve Şamanizm ile ilgisi bir makale ile açıklanmıştır². Yine adı geçen yazar ağız araştırmaları yapmak için Trabzon ve Rize'de saha araştırması yaparken yörede Güneş Duası Geleneği'ni tespit etmiş, Kuzeydoğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar adlı eserinin ön sözünde kısa bir bilgi vermiştir³. Belirleyebildiğimiz kadarıyla konu hakkında daha sonraki yıllarda herhangi bir kapsamlı çalışma yapılmamıştır.

Ahmet Caferoğlu, Trabzon ve Rize'de, birbirini tamamlayacak biçimde, bir güneş duası ve bir de pratik derlemiştir⁴.

Güneş Duası şimdiye kadar Rize, Trabzon ve Gümüşhane'de derlenmiştir. Diğer yörelerde olup olmadığı bilinmemektedir.

Uygulama şu şekildedir: Günlerce yağmur yağar, sisli hava devam eder, güneş görünmez. 5 ile 10 yaşları arasındaki çocuklar, bir araya gelip “*bir publik, bubirdak* (Rize), / *guskuzura* (trabzon) *edelim*” derler.

Bir çalı süpürgesi bulurlar. Ona kol ve bacaklar yaparlar, kırmızı renkli insan kıyafeti giydirip, başın puşi bağlanır, insana benzetmeye çalışırlar. Bir kolundan bir çocuk, bir kolundan diğer bir çocuk tutar. Arkadaşları da arkada. Her çocuk havanın açma günü için bir gün tutar. Bu dualar okunurken çocuklar, ellerindeki uzun ip bağlı torbayı, kıl torbayı ipin ucunu tutarak evin içine atralar. Ev ev dolaşıp hep birlikte dua okurlar:

Şimdiye kadar tespit edilen *Güneş Duaları* şunlardır:

Guza guza
Gus guzura
Allahdan güneş isderuz
Verenün teknesine bereket

---

2 Ahmet Caferoğlu, "Azerbaycan Çocuk Folklorunda Şamanizm Bakiyesi", *Türklük Mecmuası*, S. 2, istanbul 1939, s. 144.

3 Ahmet Caferoğlu, *Kuzeydoğu illerimiz Ağızlarından Toplamalar*, TDK yay, Ankara 1994, s. xvi-xx.

4 Caferoğlu, age, s. XIX-XX.

*Mermeyenün teknesine başum gadar
Bir kokmiş sıçan düşsün⁵.*

*Abluk kubluk ne ister?
Yağ kabından yağ ister,
Tuz kabından tuz ister,
Un kabından un ister,
Allah'tan güneş ister⁶.*

*Publig, publig ne ister?
Allah'tan güneş ister,
Kaşık kaşık yağ ister,
Verene bir koç oğlan,
Vermeyene kör topal kız ister⁷.*

*Ey yaylacı süt ana,
Al dolaptan kaşığı,
Git kaymağın başına,
Git küleğin başına,
Yağ kabından yağ ver,
Tuz kabından tuz ver,
Un kabından un ver
Allah kırmızı güneş verecek,
Yarın otlar kuruyacak⁸.*

Ev sahibi, *Güneş Duasını* okuyan çocuklara istediklerini verir. Ev sahibi istediklerini verdikten sonra arkalarından, yörede *tavli* olarak bilinen ucu yanan odun atar.

---

⁵ Ahmet Caferoğlu tarafından Yomra'nın Gohari köyünde oturan Osman Şen'den derlenmiştir. Caferoğlu, age, s. 143-144.

⁶ Çayeli Aşıklar köyü, Derleyen: Orhan Naci Ak, *Rize Kültür Derlemeleri*, Rize Halk Eğitim Müdürlüğü yay., Rize 1999, s. 193.

⁷ Derleyen: Cemal Gülas, *Akşam gazetesi*, 13 Şubat 2004, s. 6.

⁸ Derleyen: Necati Demir, Derleme, Maçka Sındıran köyünde oturan, okuma yazma bilmeyen 41 yaşındaki Fatma Kara'dan 21.5.2003'te yapılmıştır.

Çocuklar bütün evleri ziyaret ettikten sonra köyün/obanın kenarına çıkarlar, odun toplayıp bir ateş yakarlar.

Topladıkları malzemeyi bir kazana atıp yemek / çorba pişirirler ve topluca yerler. Yemek pişirirken yemeğin yağından sağa sola, havaya kaşık kaşık atarlar: “*Allah’ım yarın kırmızı güneş ver.*” derler.

Yemek pişerken ateşin etrafında tulum/zurna ile horan veya başka bir oyun oynanır.

Çalı süpürgesinden yaptıkları korkuluğu ise bir dere kenarına atarlar.

Çocuklar havanın açacağı günü beklemek üzere akşam dağılırlar. Hangi çocuğun tuttuğu günde hava açarsa, o çocuk talihli sayılır.